

Jan Rydel

Kraków

Historia najnowsza w Instytucie Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Ostatnia dekada

W naturze badań nad polityką i stosunkami międzynarodowymi leży bliskość wobec badań historycznych. Jakże często obydwie obszary badawcze wzajemnie uzupełniają się i inspirują, jakże często jednoznaczne przyporządkowanie danej pracy jako przynależącej do historii najnowszej i współczesnej lub do politologii natrafia na zasadnicze trudności. Z tego powodu analizując dorobek środowiska historycznego, zawsze warto zwrócić uwagę na prace badaczy z zakresu polityki i stosunków międzynarodowych. Także w Instytucie Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie powstają prace i dzieła z zakresu dziejów najnowszych.

W Instytucie Politologii UP działa prof. Michał Śliwa, znany badacz polskiej myśli politycznej. W ostatniej dekadzie wydał popularną syntezę historii polskiej myśli politycznej oraz błyskotliwy zarys dziejów polskiej demokracji opublikowany przez Wydawnictwo Sejmowe¹⁷⁹. Historia idei i lewicowej myśli politycznej jest także w zakresie zainteresowań prof. Władysława Wica¹⁸⁰.

Doświadczonym badaczem XX w. i dziejów najnowszych jest prof. dr hab. Józef Łaptos. Jego zainteresowania skupiają się wokół historii Francji i stosunków polsko-francuskich w XX w. oraz, szczególnie w ostatnim okresie, współczesnej Belgii, której dziejów dotyczy

¹⁷⁹ M. Śliwa, *Demokracja polska: idee — ludzie — dzieje*, Warszawa 2010; idem, *Idee polityczne w Polsce*, Ostrowiec Św. 2004.

¹⁸⁰ W. Wic, *Ludwika Kulczyckiego krytyka doktryny anarchistycznej*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica III”, Kraków 2007, s. 12–22; W. Wic, *Prawo retrospekcji przewrotowej Kazimierza Kelles–Krauzy*, w: *Kontynuacje i nowatorstwo w świecie współczesnych idei*, red. M. Mikołajczyk, M. Śliwa, Kraków 2008, s. 8–15.

jego dwa ujęcia syntetyczne¹⁸¹. Zajmuje się także procesami integracji europejskiej. Efektem jego pracy jest m.in. wydana wspólnie z Mariuszem Misztalem książka dotycząca stosunku USA do tendencji integracyjnych w Europie Środkowej w okresie II wojny światowej oraz synteza dziejów Unii Europejskiej¹⁸².

Ważną rolę w pracach Instytutu Politologii UP odgrywają badania dotyczące opozycji antykomunistycznej w Polsce. Aktywny na tym polu jest prof. Krzysztof Łabędź, autor monografii oraz wielu artykułów w publikacjach zbiorowych na temat proveniencji, historii i struktury NSZZ „Solidarność” oraz działalności opozycyjnej ludowców w stanie wojennym¹⁸³. Problematyką opozycyjnej myśli politycznej, a także — co ciekawe — „drugoobiegowej” historiografii oraz transferu elit politycznych między PRL i III RP zajmowała się dr Magdalena Mikołajczyk. Jej obecne zainteresowania badawcze skupiają się na rewizjonizmie w PRL¹⁸⁴.

¹⁸¹ J. Łaptos, *Historia Belgii*, Wrocław 1995, oraz w serii „Historia państw świata w XX wieku”: *Belgia*, Warszawa 2010.

¹⁸² J. Łaptos, M. Misztal, *American Debates on Central European Union. 1942–1944. Documents of the American State Department*, Bruxelles 2002; J. Łaptos, W. Prażuch, A. Pytlarz, *Historia Unii Europejskiej*, Kraków 2003.

¹⁸³ K. Łabędź, *Koncepcje polityczne w prasie NSZZ „Solidarność” w latach 1980–1981*, Toruń 2004; idem, *Opozycja ludowa w okresie od stanu wojennego do „okrągłego stołu”*, w: *Dzieje i przyszłość polskiego ruchu ludowego*, t. II, red. W. Paruch, S. J. Pastuszka, R. Turkowski, Warszawa 2002; idem, *Grupy interesu w NSZZ „Solidarność” w latach 1980–1981 — wybrane przykłady*, w: *Grupy interesów w systemach demokratycznych i niedemokratycznych*, Opole 2003; idem, *Bezdebitowa prasa chłopska w latach osiemdziesiątych*, w: *Dzieje partii i stronnictw chłopskich w Europie*, t. II: *W podzielonej Europie*, Warszawa 2007, s. 431–440; idem, *NSZZ „Solidarność” w okresie bezpośrednio poprzedzającym wprowadzenie stanu wojennego*, w: *Stan wojenny. Fakty, hipotezy, interpretacje*, red. A. Czwołek, W. Polak, Toruń 2008, s. 11–22; idem, *Opozycja przedsierniowa na Pomorzu Zachodnim*, red. K. Kowalczyk, M. Paziewski, M. Stefaniak, Szczecin 2008, s. 41–54.; idem, *Wybrane linie zróżnicowania wewnątrz NSZZ „Solidarność” w latach 1980–1981*, w: *Czas przełomu. Solidarność 1980–1981*, red. W. Polak, P. Ruchlewski, V. Kmieciak, J. Kufla, Gdańsk 2010, s. 125–138; idem, *Problemy i dylematy podziemnej „Solidarności”*, w: *O Polskę wolną! O Polskę solidarną! NSZZ „Solidarność” w latach 1980–1989*, red. W. Polak, S. Galij–Skarbińska, V. Kmieciak, M. Białkowski, J. Kufla, P. Ruchlewski, Gdańsk 2011, 163–176.

¹⁸⁴ M. Mikołajczyk, *Problemy wsi i ruchu ludowego w publikacjach drugiego obiegu 1976–1989*, w: *Dzieje i przyszłość polskiego ruchu ludowego*, t. 3, red. K. Baścik, J. Zalewa, Lublin 2002; idem, *Stosunek polskiej powojennej opozycji politycznej do pojęcia rewolucji i zmian rewolucyjnych. Analiza zawartości tekstów tzw. drugiego obiegu (1977–1989)*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica I” (2002), s. 97–118; idem, *Cechy charakterystyczne propagandy opozycji politycznej w Polsce (1976–1989)*, w: „Wizje i realia”. *Studia nad realizacją polskiej myśli politycznej XX wieku*, red. W. Paruch, K. Trembicka, Lublin 2002, s. 241–254; idem, *Orędzie biskupów polskich w publicystyce i historiografii polskiej emigracji i środowisk opozycyjnych PRL*, „Przegląd Zachodni” 2006, nr 1 (318), s. 115–131; idem, *Le duefacedellastoriografiapolacca: scrivere contro e senzaccensura*, w: *Oltreilnazionalismo. Nuovestoriografiedell’est*, red. A. Laudiero, Napoli 2004, s. 153–173; idem, *Spór o przeszłość a procesy kształtowania polskiej elity politycznej*, w: *Europa Środkowa w ostatniej dekadzie XX wieku*, red. A. Essen, A. Kastory, M. Mikołajczyk, Kraków 2001, s. 169–185; idem, *Rewizjonistów z PRL polemiki z doktryną i... marzenia*, w: *Między Europą naszych pragnień a Europą naszych możliwości*, t. I, red. J. Faryś, T. Sikorski, P. Słowiński, Gorzów Wielkopolski 2007, s. 367–379; idem, *Przenikliwość ówczesnych i współczesny prezentyzm. Problemy modernizacji w dyskursie*

Badania dr Joanny Bar od wielu lat skupiają się wokół tematyki życia codziennego w realnym socjalizmie i postaw określonych grup społecznych i zawodowych wobec ówczesnej rzeczywistości procesu transformacji. Ich pokłosiem jest monografia *Nielatwe dziesięciolecie. Postawy społeczno-polityczne inteligencji krakowskiej w latach 1956–1980* (Kraków 2009) oraz wiele przyczynków, których wiele opublikowanych zostało w języku niemieckim¹⁸⁵.

Znaczący i bardzo przydatny z punktu widzenia badań nad najnowszą historią Polski dorobek naukowy ma prof. Andrzej Piasecki. Jest on badaczem wyborów i referendum od 1989 r. Wiele miejsca w jego dorobku zajmuje także problematyka procesów transformacji i modernizacji w najnowszej historii naszego kraju oraz współczesnej historii samorządu gminnego. Interesującym rysem dorobku prof. Andrzeja Piaseckiego jest zaangażowanie w badania nad najnowszymi dziejami historii Turku i powiatu tureckiego¹⁸⁶.

Zainteresowania badawcze prof. Andrzeja Żebrowskiego skupiają się od wielu lat na problematyce cywilnych i wojskowych służb specjalnych. Zaowocowały one wieloma pracami na temat pozycji służb w polskim systemie administracji rządowej i ich cywilnej kontroli,

politycznym sprzed pół wieku, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica VI”, Kraków 2011, s. 73–89.

¹⁸⁵ J. Bar, *Kultura codzienna w socjalizmie; współczesne dziedzictwo i jego skutki dla współczesnych procesów transformacji — propozycja badawcza*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica II”, Kraków 2004, s. 57–71; idem, *Die Krakauer technische Intelligenz und ihr Alltag in der Zeit von 1945 bis 1989*, w: *Arbeit im Sozialismus — Arbeit im Postsozialismus. Erkundungen zum Arbeitslebens im östlichen Europa*, red. K. Roth, *Freiburger Sozialanthropologische Studien*, t. I, Freiburg 2004, s. 311–324; idem, *Praca w życiu krakowskiej inteligencji w latach 1960–1980*, w: *Etnologie a kuriozity*, red. M. Tomandl, Praha 2006, s. 186–195; idem, *Schreibwettbewerb und Leserumfragen in der polnischen Presse als Quelle zum Alltagsleben im Sozialismus*, w: *Arbeitswelt—Lebenswelt, Freiburger Sozialanthropologische Studien*, t. IV, red. K. Roth, Freiburg 2006, s. 193–207; idem, *Die Presse der Volksrepublik Polen aus der Sicht von Journalisten und Lesern*, w: *Soziale Netzwerke und soziales Vertrauen in den Transformationsländern, Freiburger Sozialanthropologische Studien*, t. XV, red. K. Roth, Zürich–Berlin 2007, s. 317–331; idem, *From Communism to Democracy: The Concept of Europe in Cracow's Press in the Years 1975–1995*, w: *Europa im Ostblock. Vorstellungen und Diskurse (1945–1991)*, red. J. M. Faraldo, P. Gulińska–Jurgiel, Ch. Domnitz, Köln–Wien 2008, s. 221–230; idem, *Die Straßen Krakaus. Zeugen der Feiern und Feste ihrer Bewohner sowie deren Beteiligung am politischen Leben der Stadt (1956–2005)*, w: *Feste, Feiern, Rituale im östlichen Europa. Studien zur sozialistischen und postsozialistischen Festkultur, Freiburger Sozialanthropologische Studien*, t. XXI, red. K. Roth, Zürich–Berlin 2008, s. 287–298; idem, *Krakowianie wobec referendum 1946 i 1987 roku*, w: *Demokracja bezpośrednia. Wymiar globalny i lokalny*, red. M. Marczewska–Rytko, A. K. Piasecki, Lublin 2010; idem, *Lokalna aktywność społeczno-polityczna krakowskiego środowiska naukowego w latach 1983–1988*, w: „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica VI”, Kraków 2011, s. 144–155.

¹⁸⁶ A. Piasecki, *Wybory parlamentarne, samorządowe, prezydenckie 1989–2002*, Toruń 2004; idem, *Referenda w III RP*, Warszawa 2005; A. Piasecki, R. Michalak, *Historia polityczna Polski 1952–2002*, Zielona Góra 2003; A. Piasecki, *Przełom lat 1980/1981 we wspólnotach lokalnych. Nisza historiograficzna*, w: *Czas przełomu. Solidarność 1980–1981*, red. W. Polak i in., Gdańsk 2011; idem, *Modernizacja Polski lokalnej. Frakty, mity, oceny*, w: *Polska Ludowa: obszary modernizacji i regresu*, red. M. Miłkołajczyk, M. Śliwa, A. Tasak, Kraków 2011 („Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, 87, Studia Politologica V”); oraz m.in. idem, *Perspektywy rozwoju samorządu terytorialnego w Polsce. Bilans i prognoza*, w: *XX lat samorządu terytorialnego w Polsce. Doświadczenia — problemy — perspektywy*, red. J. Kowalik, A. Bednarz, Toruń 2011. A. Piasecki jest m.in. autorem i współautorem rozdziałów dotyczących historii miasta Turek w latach 1918–2002 w pracy zbiorowej *Dzieje Turku*, red. E. Makowski i Cz. Łuczak, Poznań 2002.

ale także ich historii po II wojnie światowej. Jeśli chodzi o okres, jaki obejmuje ten artykuł, wymienić należy przede wszystkim obszerną monografię na temat ewolucji polskich służb specjalnych po 1989 r. oraz wiele ważnych przyczynków¹⁸⁷.

Prof. Stefan Bielański, będąc znawcą Italii, skupił swe badania w zakresie dziejów najnowszych na kwestii historii myśli politycznej i idei federalizmu w ujęciu włoskim. Zagadnieniu temu poświęcona jest monografia na temat stosunku Włoch do Europejskiej Wspólnoty Obronnej¹⁸⁸. Drugi kierunek prac tego autora to włoskojęzyczne publikacje na temat ważnych problemów historii Polski. Nie powinniśmy też pominąć jego zainteresowań związanych ze sportem i jego historią¹⁸⁹.

Wspomnijmy ponadto, że prof. Jan Rydel koncentruje się obecnie na historii stosunków polsko-niemieckich po II wojnie światowej oraz na problemie niemieckiej polityki historycznej¹⁹⁰. Prof. Roman Kochnowski opublikował zaś ostatnio monografię poświęconą dramatycznym dziejom Austrii w latach 1918–1934¹⁹¹.

¹⁸⁷ A. Żebrowski, *Ewolucja polskich służb specjalnych. Wybrane obszary walki informacyjnej (wywiad i kontrwywiad w latach 1989–2003)*, Kraków 2005; idem, *Zagrożenia dla sił zbrojnych w latach 1981–1989*, w: *Polityka obronna Polski i jej Siły Zbrojne w latach 1981–1989*, red. A. Żebrowski, W. Wróblewski, Szczecin 2006, s. 1–33; idem, *Ewolucja cywilnych i wojskowych służb specjalnych*, w: *Druga wojna światowa w 60 lat po zakończeniu i jej konsekwencje*, red. W. Wróblewski, Krosno 2006, s. 229–262; idem, *Polskie służby specjalne w latach 1983–1996. Wybrane aspekty*, Kraków 2011 („Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis 87, Studia Politologica V”).

¹⁸⁸ S. Bielański, *Koncepcje Europejskiej Wspólnoty Obronnej we włoskiej myśli politycznej lat 50. i 60. XX wieku*, Kraków 2006; idem, *Włochy wobec idei Europejskiej Wspólnoty Obronnej/Italy and the Idea of the European Defence Community*, EUI Research Laboratory, Warszawa 2004; idem, *Włoska debata nad problemem tożsamości europejskiej*, w: *Narody wobec Europy. Negocjowanie tożsamości*, red. J. Mikułowski-Pomorski, Kraków 2004;

¹⁸⁹ Idem, *La Polonia e l’ostalinismo*, w: *Memoriad’Europa. Riflessionisuditature, autoritarismo, bonapartismo e svoltedemocratiche*, red. G. Laschi, Bologna 2012; idem, *L’evoluzione del concetto della frontiera orientale nellastoriografiapolacca*, w: *Ideias de Europa: QueFronteiras?*, Coimbra 2004; idem, *L’ideadell’Europa in Polonia nel XIX e nel XX secolo*, w: *Profili dell’integrazione europea*, red. A. Landuyt, Siena 2004; „Sport w historii Włoch okresu faszystowskiego”, w: *Sport i polityka w dwudziestowiecznych państwach totalitarnych i autorytarnych*, red. T. Gąsowski, S. Bielański, Kraków 2009.

¹⁹⁰ J. Rydel, R. Rogulski, *Przewodnik po historii Niemiec i stosunków polsko-niemieckich po drugiej wojnie światowej*, w: W. Bartoszewski, *O Niemcach i Polakach. Wspomnienia, prognozy, nadzieje*. Zantowali i opracowali J. Rydel, R. Rogulski, Kraków 2010, s. 413–515; J. Rydel, A. Przewoźnik, *ErinnerungsortKatyn*, w: *Erinnerungsorte in Ostmitteleuropa. Erfahrungren der Vergangenheitund Perspektiven*, red. M. Weber, B. Olschowsky, I. A. Petransky, A. Pók, A. Przewoźnik, München 2011, s. 267–283; J. Rydel, *Polityka historyczna lat 1945–1989 wobec Zachodu*, w: *Polityka czy propaganda. PRL wobec historii*, red. P. Skibiński, T. Wiścicki, M. Wysocki, Warszawa 2010; idem, *Nowe elementy mozaiki. Nieznane niemieckie dokumenty dyplomatyczne o Liście Biskupów z 1965 roku*, „Więź” 2011, nr 1 (627), s. 101–110; idem, *Die polnische Exilarmee im Westenunddie Besatzung des Emslandes*, w: *Nationales Gedächtnis in Deutschland und Polen*, wyd. B. Rill, München 2011, s. 103–112; idem, *Polityka historyczna w Republice Federalnej Niemiec. Zaszłości — idee — praktyka*, Kraków 2011.

¹⁹¹ R. Kochnowski, *Państwo stanowe czy dyktatura proletariatu? Geneza upadku austriackiej demokracji w latach 1927–1934*, Kraków 2012.